

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО ВСТУПУ У ВИЩІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

Автор статті ділиться досвідом роботи педагогічного колективу Інституту доуніверситетської підготовки НАУ з підготовки слухачів до зовнішнього незалежного тестування й вступу до вузів.

Ключові слова: зовнішнє незалежне тестування, модульна система, специфікація тексту.

Сьогодні в Україні велика увага приділяється якійсь освіті в усіх її ланках, починаючи від дошкільної і закінчуючи післядипломною.

В Інституті доуніверситетської підготовки (ІДП) Національного авіаційного університету (НАУ) для якійсь підготовки випускників загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) до вступу у вищі навчальні заклади (ВНЗ) України створено кафедру базових і спеціальних дисциплін, що сприяє підвищенню рівня методичного викладання навчальних дисциплін на підготовчих курсах (див. вріз на С. 69).

Запроваджена форма контролю знань абітурієнтів у вигляді модульних контрольних робіт (МКР) враховує рівень підготовки абітурієнтів, програму навчальних дисциплін на підготовчих курсах, програму підготовки до ЗНО. Важливу корелюючу роль при підготовці до МКР відіграє спе-

цифікація тесту з навчальної дисципліни, в якій чітко визначено теми робочої навчальної програми, форми тестових завдань, методіку їх оцінювання та вимоги щодо їх оформлення, методичні рекомендації, зразки типових завдань за рівнем складності.

Різноманітність та велика кількість шкільних програм і дисциплін (іноді їх більше 20) залишає мало шансів на самостійну діяльність випускників при підготовці до ЗНО та вступу у ВНЗ.

Актуальність створених підготовчих курсів до вступу у ВНЗ та підготовки до ЗНО ні в кого не викликає сумніву. Їх ефективність — у роботі з програмами Центру оцінювання якості освіти з навчальних дисциплін з урахуванням технічних характеристик тесту, їх специфікацій а також у застосуванні програмного забезпечення. Зазначимо важливу роль у процесі такої підготовки використання основних видів контролю знань та вмінь абітурієнтів (див. вріз на С. 70).

Наталія МУРАНОВА

Директор Інституту доуніверситетської підготовки Національного авіаційного університету, м. Київ

Від
редакції

Міністерство роз'яснює

У Міністерстві розробляється програмний комплекс „Електронний вступ до ВНЗ України”. Доступ до цієї системи буде здійснюватися через Інтернет-портал „Єдине освітнє інформаційне вікно України” (www.osvita.com). Відомості про вступників передаватимуться до системи „Конкурс”, як і в 2010 році, в онлайн-режимі.

Сьогодні разом із новими технологіями навчання та зі вступом України до Болонського процесу у наукову практику входять такі нові поняття, як „модуль”, „навчальний модуль”, „модульне навчання”, „модульно-рейтингове оцінювання” тощо.

Навчальний модуль – це порівняно самостійний блок навчальної інформації, передбаченої відповідними модульними навчальними програмами.

Модульне навчання – це процес засвоєння навчальних модулів в умовах повного дидактичного циклу, що включає мету, завдання, мотивацію на якісне засвоєння. [3]

Науково-педагогічний склад кафедри працює над складанням навчальних програм і планів та навчально-методичного забезпечення для слухачів підготовчих курсів, кожного року вдосконалюючи їх згідно вимогам ЗНО до знань та вмінь випускників ЗНЗ.

На підготовчих курсах щорічно навчаються великі потоки абітурієнтів, переважна більшість яких стають студентами НАУ та інших ВНЗ України. Тому вважаємо за потрібне поділитися нашими доробками стосовно результативності навчання.

У 2009/10 н.р. на підготовчих курсах навчалось 984 слухачі. Рівень знань та вмінь слухачів за результатами навчання у ЗНЗ можна спостерігати в табл. 1.

Аналіз табл. 1, 2, 3 дає можливість зробити висновок про значне підвищення достатнього та високого

КАФЕДРА БАЗОВИХ І СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІДП НАУ

На кафедрі зосереджено вагомою науково-педагогічний та методичний потенціал, який якісно готує слухачів підготовчих курсів до державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання та вступу їх до ВНЗ України.

Освітня діяльність здійснюється відповідно до навчальних робочих планів та програм, затверджених кафедрою та адаптованих відповідно до вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та Українського центру оцінювання якості освіти. На підготовчих курсах ІДП навчаються категорії слухачів технічного, економічного, гуманітарного, соціологічного, правового, міжнародного, психологічного напрямів підготовки фахівців, в т.ч. дизайнів та архітектури. Це випускники ЗНЗ як із регіонів України, так і м. Києва, закладів освіти, профтехучилищ, технікумів, коледжів, ліцеїв та спеціалізованих навчальних закладів освіти.

Динаміка набору слухачів ІДП НАУ така:

2005/06 н/р – 4059 осіб;
2006/07 н/р – 2597 осіб;
2007/08 н/р – 2560 осіб;
2008/09 н/р – 1794 осіб;
2009/10 н/р – 984 осіб.

Науково-педагогічні працівники кафедри спрямовують творчий потенціал на забезпечення якості навчального процесу, розширення методичних видань та навчально-методичних посібників [2].

Навчальна частина Інституту вчасно забезпечує динамічне оновлення навчальних планів, комплектує навчальні групи за контингентом слухачів, планує проведення як навчальних, так і тематичних курсів за вибором: „Основи технічного креслення”, „Основи літературної творчості”, „Основи економіки”, „Основи інформатики”, „Основи журналістики”, „Правознавство”, „Міжнародне право”, „Основи конституційного права”, „Основи кримінального права”, „Рисунок”, „Композиція”, „Public relation” відповідно до замовлень закладів освіти та регіональних центрів.

Однією з необхідних умов підвищення рівня знань абітурієнта є *модульне навчання*, впровадження якого передувала наполеглива робота кафедри. Організація навчального процесу за модульною системою має на меті створення сприятливих умов для підвищення рівня знань абітурієнта через забезпечення гнучкого змісту навчання, його диференціації, складання розпису занять, навчального матеріалу до індивідуальних потреб особистості та рівня її базової підготовки. Вивчення змісту модуля розраховано на весь період навчання слухачів за навчальними програмами.

У зв'язку із введенням зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) учнів перед кафедрою постало завдання оновити структуру модулів, їх зміст, внести зміни до навчальних програм. Було підготовлено завдання для самостійного опрацювання, самоперевірки, список літератури, тематику атестаційних завдань, що знайшло відображення у нових виданнях навчально-методичної літератури для слухачів підготовчих курсів. В умовах обмеження аудиторних практичних занять організовано раціональне подання слухачам навчального матеріалу та індивідуальні консультації. На початку навчальних настановних занять викладачі знайомлять слухачів із метою вивчення навчальних модулів, структурою навчального плану, дають методичні поради.

ОСНОВНІ ВИДИ КОНТРОЛЮ

До основних видів контролю у навчальному процесі кафедри базових і спеціальних дисциплін відносяться:

- **вхідний контроль**, який має на меті визначення загального базового рівня підготовки слухачів, а також виявлення окремих прогалин у знаннях та вміннях, що допоможе викладачеві коригувати навчальний процес та сприяти організації особистісно орієнтованого підходу;
- **поточний контроль**, що проводиться у формі письмового контролю, усного опитування на практичних заняттях, тестування. Тестування здійснюється за допомогою сучасного програмного забезпечення. У ході створення, організації та оцінювання результатів тестування абітурієнтів у викладачів кафедри виникають уявлення про цей вид діяльності й питання про призначення та їх педагогічні можливості: форми тестування, завдань; питання розробки тестів, їх підготовки, апробації; технології проведення.

На нашу думку, широке використання тестових технологій для визначення якості знань абітурієнтів – це дійсно інша культура освітнього процесу, що передбачає специфічну грамотність у питаннях психології, педагогіки, методики викладання навчальних дисциплін;

- **рубіжний контроль** із точки зору змістовної діяльності кафедри, перш за все, відображається в реалізації модульно-рейтингового контролю як контролю знань слухачів після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни. Отже, при складанні завдань МКР № 1 та МКР № 2 кафедра орієнтується на зміст посеместрових частин програми з навчальних дисциплін на трирівневу систему навчальних досягнень і відповідну шістдесятібальну систему оцінювання;
- **підсумковий контроль** із дисциплін кафедри виражається в семестровому контролі. Дієвість закладеного в ньому підходу, що враховує всі етапи навчання, дозволяє здійснювати системний моніторинг якості знань слухачів.

рівня знань та вмінь слухачів ПК після проходження повного курсу навчання.

Модульні контрольні роботи сприяють значній адаптації абітурієнтів до навчання у ВНЗ за кредитно-модульною системою, яка впроваджується у практику України в процесі нинішнього етапу реформи вищої освіти, побудованої на засадах Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS). Головна її мета – підвищення якості освіти у ВНЗ і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності фахівців та престижу української вищої школи.

Ця система сьогодні запроваджується на регіональному та загальноєвропейському рівнях і є однією з ключових вимог Болонської декларації 1999 року [1]. Реформування відбувається у змісті навчальних дисциплін, що поділяється на модулі. Змістовий модуль (розділ чи підрозділ) навчальної дисципліни містить теми аудиторної та самостійної роботи студента – навчальні елементи (мікромодулі). Рівень засвоєння студентом кожного змістового модуля оцінюється з використанням рейтингової системи оцінювання знань. [1]

Таким чином, державною програмою впровадження цієї системи у вищих навчальних закладах України передбачено:

- відхід від традиційної схеми „навчальний семестр, навчальний рік, навчальний курс”;
- раціональний поділ матеріалу дисципліни на модулі й помодульна перевірка якості засвоєння теоретичного матеріалу;
- поточне оцінювання знань, умінь та навичок студента в процесі перевірки його підготовленості до певного лабораторного, практичного заняття тощо;
- використання більш широкої й детальної шкали оцінювання знань;
- стимулювання систематичної самостійної діяльності студента протягом усього семестру;

- підвищення рівня об'єктивності оцінювання знань студентів;
- підсилення здорової конкуренції в навчанні;
- виявлення та розвиток творчих здібностей студентів. [1]

Форма проведення модульного контролю – тестування. Зміст тесту визначається програмою з навчальних дисциплін: математика, українська мова та література, біологія, англійська мова, історія України, композиція, рисунок, фізика.

Проаналізуємо специфікацію тесту з математики та історії України, що рекомендовано слухачам для підготовки до МКР, які складено за аналогом Українського центру оцінювання якості освіти та відповідно до програм підготовчих курсів із навчальних дисциплін.

З математики – загальна кількість завдань тесту 14, на його виконання відведено 90 хвилин, оцінюється в 60 балів. МКР включає теми робочої навчальної програми (вказано конкретні теми). Тест складається із завдань двох рівнів.

Рівень I. Завдання з вибором однієї правильної відповіді.

До кожного з 10 завдань пропонується 5 варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник вибрав та позначив правильну відповідь буквою у таблиці (табл. 4).

Завдання вважається не виконаним у випадках: а) позначена неправильна відповідь; б) позначено два або більше варіантів відповіді, навіть якщо серед них по-

Таблиця 1
Рівень знань та вмінь слухачів за результатами навчання у ЗНЗ

№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Кількість слухачів	РІВЕНЬ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СЛУХАЧІВ У ВІДСОТКАХ							
			Низький		середній		достатній		високий	
			К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
1.	Англійська мова	118	0	0	8	6,7	37	31,4	73	61,9
2.	Біологія	20	0	0	4	20	11	55	5	25
3.	Історія України	228	1	0,4	23	10,1	81	35,5	123	54
4.	Математика	203	7	3,4	70	34,5	89	43,8	37	18,3
5.	Українська мова та література	406	1	0,2	107	26,3	220	54,2	78	19,3

Таблиця 2
Рівень знань та вмінь слухачів за результатами МКР №1

№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Кількість слухачів	РІВЕНЬ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ							
			Низький (1-15 балів)		Середній (16-30 балів)		Достатній (31-45 балів)		Високий (46-60 балів)	
			К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
1.	Англійська мова	31	4	13	20	65	7	22	0	0
2.	Біологія	15	0	0	9	60	5	33	1	7
3.	Історія України	109	15	15	62	57	26	24	4	4
4.	Композиція	22	0	0	7	32	13	59	2	9
5.	Математика	342	171	50	93	27	55	16	24	7
6.	Українська мова та література	519	10	2	153	29	287	55	69	14

Таблиця 3
Рівень знань та вмінь слухачів за результатами МКР №2

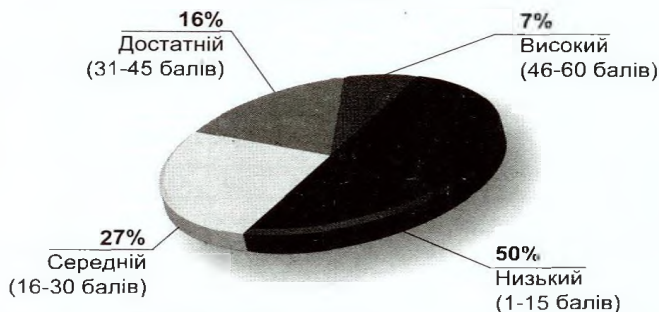
№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Кількість слухачів	РІВЕНЬ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ							
			Низький (1-15 балів)		Середній (16-30 балів)		Достатній (31-45 балів)		Високий (46-60 балів)	
			К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
1.	Англійська мова	49	18	37	20	41	9	18	2	4
2.	Біологія	15	1	7	12	80	2	13	0	0
3.	Історія України	107	12	11	75	70	20	19	0	0
4.	Композиція	25	0	0	9	36	16	64	0	0
5.	Рисунок	23	0	0	6	26,2	16	69,5	1	4,3
6.	Математика	293	146	49,8	68	23,2	47	16,1	32	10,9
7.	Фізика	66	7	10,6	38	57,6	15	22,7	6	9,1
8.	Українська мова та література	446	33	7,3	193	43,3	184	41,3	36	8,1

Таблиця 4

№ завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Всього
Відповідь	А	Б	А	В	Г	А	Г	Г	Д	Б	
Бали											

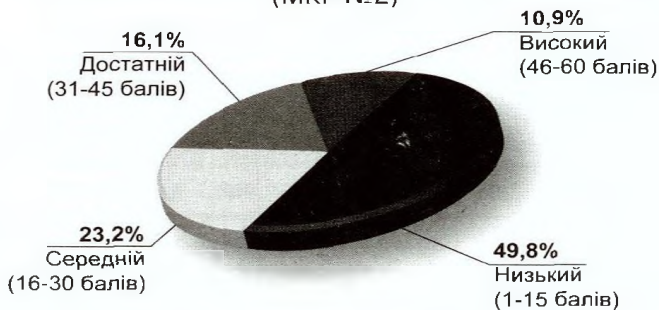
Діаграма 1

Рівень знань та вмінь слухачів із математики (МКР №1)

Діаграма 2

Рівень знань та вмінь слухачів із математики (МКР №2)

Завдання вимагають творчого застосування одержаних знань із достатньо повним і точним обґрунтуванням ходу розв'язку. Перевіряються розв'язки вправ, задач тощо. Розв'язування повинно містити послідовні логічні судження та пояснення, необхідні посилання та математичні факти. Всі розв'язки повинні бути чіткими і конкретними, достатньо ілюстровані (при необхідності).

Завдання вважається виконаним правильно, якщо воно містить всі необхідні обґрунтування, малюнки, доведення. Кожне із 4 завдань оцінюється по 10 балів, усього 40 балів. Завдання МКР розташовуються за принципом зростання рівня складності.

З історії України — загальна кількість завдань тесту 36, на його виконання відведено 90 хвилин, оцінюється в 60 балів. МКР включає теми робочої навчальної програми, що охоплюють історію України (вказано теми). Тест складається з таких форм тестових завдань:

1. **Завдання з вибором однієї правильної відповіді.** До кожного із завдань пропонується 4 варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо обрана правильна відповідь. Завдання вважається не виконаним у випадках, якщо: а) позначено неправильну відповідь; б) позначено два або більше варіантів відповідей, навіть якщо серед них позначено й правильну відповідь; в) правильну відпо-

значена й правильна відповідь; в) правильна відповідь не позначена взагалі.

Рівень містить завдання репродуктивного характеру на 2-3 логічних кроки. Для їхнього розв'язування достатньо знати правила, означення, формули, теореми та ознаки, передбачені навчальною програмою; вміти виконувати найпростіші тотожні перетворення, спрощення та обчислення. Рівень містить завдання алгоритмічного характеру, що вимагає виконання дій найпростішими математичними об'єктами.

Кожне завдання оцінюється по 2 бали, всього 20 балів.

Рівень II. Завдання відкритої форми.

Від редакції

Міністерство роз'яснює

У Міністерстві на період вступної кампанії буде організовано роботу call-центру. Експлуатація системи он-лайн консультування щодо функціонування інформаційно-пошукової системи „Конкурс” та програмного комплексу „Електронний вступ до ВНЗ України” розпочнеться з 1 березня 2011 р.

відь не позначено взагалі. Всього завдань 28, кожне завдання оцінюється в 1 бал. Обрані відповіді позначаються в таблиці (табл. 5).

2. *Завдання на встановлення відповідності.* Завдання складаються з інструкції та поданої у двох колонках інформації, яку позначено цифрами (ліворуч) та буквами (праворуч). У завданні необхідно співвіднести матеріал двох колонок, позначених цифрами та буквами. Всього завдань 4, кожний варіант у завданні оцінюється окремо, правильна відповідь – 1 бал. Обрані відповіді зазначаються в таблиці (табл. 6).

3. *Завдання на встановлення правильної послідовності.* Завдання складаються з інструкції (опису) подій, позначених буквами. Необхідно встановити правильну послідовність, де цифри 1 має відповідати перша подія, цифри 2 – друга, цифри 3 – третя, цифри 4 – четверта. Всього завдань 4. Завдання вважається виконаним, якщо встановлена правильна послідовність, і оцінюється в 4 бали. Завдання вважається виконаним частково, якщо обрана відповідь частково встановлює правильну послідовність: а) **АБВГ**; б) **АБВГ**; в) **АБВГ**; г) **АБВГ** і оцінюється в 1 бал. Обрані відповіді позначаються в таблиці (табл. 7).

Зразок варіанту.

1. *Завдання з вибором однієї правильної відповіді.*

Оберіть правильний варіант відповіді і позначте його

Таблиця 5

№ п/п	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	28	Всього
Відповідь	Б	Г	А	А	В	Г	Д	Б	А	А	Г	
Бали												

Таблиця 6

№ п/п	29	30	31	32	Всього
Відповідь	В	Г	А	Б	
Бали					

Таблиця 7

№ п/п	33	34	35	36	Бали
Відповідь	Г	А	В	Б	

Діаграма 3

Діаграма 4

в таблиці під відповідною цифрою.

Позначте назву радянського уряду України, створеного у грудні 1917 року:

- А Генеральний секретаріат.
- Б Народний секретаріат.
- В Кабінет Міністрів.
- Г Рада Народних Комісарів.

2. *Завдання на встановлення відповідності.*

Співвіднесіть матеріал двох колонок, позначених цифрами і буквами:

1. Директорія УНР	А Проголошення незалежності УНР.
2. ЗУНР	Б Утворення Української автокефальної церкви.
3. Українська держава	В „Чортківська офензива“.
4. УРСР	Г Політика „воєнного комунізму“.
	Д „Київська катастрофа“

3. Завдання на встановлення правильної послідовності.

Розташуйте події у хронологічній послідовності і поставте букви в таблиці під відповідною цифрою. Цифрі 1 має відповідати перша подія, цифрі 2 – друга, цифрі 3 – третя, цифрі 4 – четверта.

Установіть послідовність подій:

А Утворення СРСР.

Б Проголошення УНР.

В Проголошення Акта про відновлення Української Держави.

Г Польсько-радянська війна.

Діаграми 1, 2, 3, 4 свідчать про підвищення середнього та високого рівня знань та вмінь слухачів ПК з математики та історії України за результатами навчання за модульною системою у порівнянні з результатами ЗНЗ.

Отже, використання розгорнутих змістовних оцінок, порівняння успі-

хів слухачів з їх попередніми досягненнями, залучення абітурієнтів до процесів оцінювання, самооцінювання, створення умов для навчання аналітичної діяльності відкриє нові можливості для особистісного зростання абітурієнтів.

Таким чином, можемо стверджувати, що для підготовки до вступу у ВНЗ, окрім ЗНО, з'явилась нова альтернатива – навчання абітурієнтів на підготовчих курсах при ВНЗ за модульною системою з упровадженням вхідного, поточного, рубіжного, підсумкового контролів знань, умінь та навичок, що спільно з результатами тестування дадуть можливість об'єктивно оцінити абітурієнта й при цьому забезпечити високий та достатній рівень підготовки щодо вступу в університет та навчання в ньому за кредитно-модульною системою. [4]

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Кузнецова О.Я. Модульно-рейтингові технології в курсі фізики для інженерних спеціальностей: [монографія] / О.Я. Кузнецова. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту „НАУ-друк”, 2009. – 304 с.
2. Муранова Н.П. Доуніверситетська підготовка: стан, проблеми, перспективи./ Якість змісту доуніверситетської підготовки – найважливіша ознака якості вступу до вишого навчального закладу: матеріали III міжрегіонального семінару. – К.: Видавництво Національного авіаційного університету „НАУ-друк”, 2009. – 240 с.
3. Бондар В.І. Дидактика: Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – К.: „Либідь”, 2005. – 261 с.
4. Муранова Н.П. Особливості підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання при вишому навчальному закладі./ Удосконалення механізму підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання в системі оцінки якості освіти: матеріали IV міжрегіонального семінару, (Київ, 3 квітня 2009р.) – К.: Видавництво Нац. авіац. ун-ту „НАУ-друк”, 2010. – 160 с.

Наталья Муранова

Особенности подготовки выпускников учебных заведений к поступлению в высшие учебные заведения

Автор статьи делится опытом работы педагогического коллектива института доуниверситетской подготовки НАУ по подготовке слушателей к внешнему независимому оцениванию и поступлению в вузы.

Ключевые слова: внешнее независимое оценивание (ВНО), модульная система, спецификация теста.

Nataliia Muranova

Peculiarities of preparation of school leavers to enter higher educational establishments

The author of the article speaks about the experience of the pedagogical staff of the institute of pre-university training in preparation its students for the external independent testing and entry into higher educational establishments.

Keywords: external independent testing, module system, specification of test.